

In tej po celem okraju razkropljeni peščici pravih in nepravih Nemcev na ljubo ima 57 občin le samo nemške pečate? Kje je tu slovenska zavest, kje pravi slovenski ponos? Župani, občinski odborniki, občani, ali se vam bodo že skoro odprle oči, da boste videli in spoznali, kako svoj lastni materin jezik zaničujejo in teptate? Ako smo sami po nepotrebnem tako zatelebani v to nemščino, kako naj potem zahtevamo, da tuji spoštujejo naš slovenski jezik!

Le trinajst od 78 občin ima do sedaj samoslovenske pečate; ož malo je to in slabo znamenje prave narodne zavesti. Čeravno jih je tako malo, zato pa tembolj zaslužijo, da zapišemo v zlate bukve njih imena, ki so: Sv. Andraž v Slov. goricah, Sv. Elizabeta, Gradiše, Gruškovci, Levanjci, Sv. Lovrenc na Dr. polju, Sv. Marko, Mezgovci, Polenci, Skorišnjak, Slatina in Varea. Slov.-nemške pečate pa imajo: Sv. Barbara v Halozah, Čirkovice, Pacinje, Prvenci, Slovenjaves, Stoperce, Zaborci in Vintarovci. Teh osem občin tudi najboljše stori, ako svoje dvojezične pečate spremenijo v samoslovenske. Ostale občine pa ne zaslužijo drugčega, nego da jih zapišemo v črne bukve, iz katerih tako dolgo ne bodo izbrisane, dokler svoje sramote ne odstranijo in ne pokažejo svojega samoslovenskega lica.

Kar smo tu pisali o jeziku na občinskih pečatih v Ptujem okraju, velja ravno tako za druge okraje, kjer vlada ista neopravičljiva razvada. Slovenski župani, ne pozabljajte vendar, da ste predstojniki slovenskih občin!

Na naši zemlji tuji rod
Naj gost nam bo, a ne gospod;
Mi tu smo gospodarji,
In Bog in naši carji!

Res, na slovenski zemlji smo Slovenci gospodarji — ali ne z nemškim jezikom — temveč z nami naj tudi edino gospoduje naš mili slovenski jezik!

Cerkvene zadeve.

Prelat Fran Kosar.

(Dalje.)

»Kakoršna bo v deviškem stanu vaša ljubezen do Boga, takšna bo v zakonu vaša ljubezen zakonska. Navadite se že zdaj biti prizanesljivi, potrpežljivi, pohlevni, krotki, molčeči; učite se prenašati vsacega človeka, premagujte se ter si prizadevajte z vsakim človekom v miru in zastonjnosti živeti. Tako bote zmiraj pripravljeni, biti tudi pohlevni in dobri možje in žene, naj vas zakliče Bog v zakonski stan, kedar bodi. Dobro se učite vsak po svojem spolu vsa dela opravljati, katera bi vas utegnili v zakonu zadeti; kolikor rečij znaš, za toliko ljudi veljaš. Bodite prav pridnih rok; lenoba zapravi časno srečo, a tudi dušo stori nesrečno. Navadite se že zdaj biti varčni. ... Če hočeš v jeseni žeti, moraš že na spomlad sejati, in če hočeš stare dni kaj imeti, moraš že v mladosti, kar je prav, varčevati začeti.

»Ne razvadite se predobro jesti in piti in premehko živeti. Bodite zadovoljni s tisto mizo, katero vam Bog po vašem stanu pogrinja. Človek ne živi zato, da bi dobro jedel in pil, ampak on je in pije zato, da živi. — Bodite sicer v svoji mladosti zmirom veseli; sv. pismo namreč uči: »Veseli se mladenič v svoji mladosti, in tvoje srce naj bo dobre volje v dneh tvojih mladosti; toda vedi, da te bo Bog čez vse to klical na sodbo.«¹⁾ — Veselje človeku vsako delo polajša, in veselo srce nam oslajša

težavno življenje; ali vaše veselje naj bo po nauku sv. apostola »v Gospodu«²⁾, to je, brez greha. Praznih in nespodobnih norcev se vselej ogibajte; imejte Boga vedno in povsod pred očmi; bodite pametni in postavni — pamet je boljša ko žamet.

»Ljubi sini in hčere! zdaj se učite od svojih starišev, kako je treba otroke v božjem strahu rediti; zdaj pridno opazujte, kako je treba otroke v božjem strahu rediti; zdaj pridno opazujte, kako težke dolžnosti da stariši imajo do svojih otrok. Polajšate jim njih skrb, radi jih ubogajte; zvesto izpolnjujte četrto božjo zapoved ... in glejte! Bog vam bo dal svoj blagoslov, da bote tudi v zakonu zvesto izpolnovali, kar četrta zapoved starišem nalaga. Bodite v samskem stanu dobri otroci, vbogljivi, pridni in pobožni sini in hčere, in tako bote zmiraj pripravljeni, biti dobri stariši, pobožni očetje in matere, naj vas Bog v zakonski stan kliče, kedar bodi ...

»Z zlatimi črkami pa v svoje srce zapišite nauk, da že v deviškem stanu svoje srce v živi veri in nepremagljivem zaupanju v Boga utrdite. Te dve čednosti, vera in zaupanje v Boga, ste dve najmočnejši podpori za zakonske ljudi v križih in težavah zakonskega stanu. Mladi ljudje, kedar se ženijo, si le zlate gradove, veselje in srečo v zakonskem stanu obetajo, zato ker jim še skušnje manjka. Toda ljubi stariši! le povejte svojim sinom in hčeram doma, koliko križev, težav in skrivnih britkostij zakonski stan s seboj pripelje.

»Nemila smrt pobere starišem pridne otroke, odtrga od ženinca srca dobrega moža in vzame možu pridno ženo, edino njegovo podporo. Ljubeznivi ženin spremeni se v hudega, trdosrčnega, neusmiljenega moža, kateri z ženo hujše, kakor z deklo ravna; pa tudi ljubezniva nevesta le prepogosto svojo naturo spremeni, ter postane huda, zabavljiva, jezična, zapravljiva, razuzdana, nezvesta žena, pri kateri živeti je gorje!«

»Kožne bolezni razgrajajo pri živini, in kar so tedne in tedne težavno obdelovali, vkonča jim huda uima na eden dan po goricah in na polju ... Lačni in raztrgani otroci vpijejo in prosijo kruha in oblačila, mlo jih gledata oče in mati, pa kaj da ni začem kupiti. Potrebe in bolezni pridejo v hišo, pa kaj, da ni v roke vzeti kaj. Stariši komaj čakajo, da bi otroci odrasli in jim vsaj na starost pomagali; ali glej! otroci zrastejo, toda namesto starišem pomagati, jim z zaničevanjem in žalostjo plačujejo, in ti, katerim so stariši življenje dali, svojim lastnim starišem smrt želijo. O takrat poka od žalosti očetovo in materino srce! »Ali še je Bog in Oče v nebesih« zdihujeta in »Bog je pozabil na naji« obupujeta! O, ni pozabil na vaji dobri Bog, ljuba zakonska! Trdno verujta: Še živi naš ljubi Bog in dobri Oče v nebesih, ki tudi vaji ljubi in za vaji skrbi ter vé, kako se vama godi. Trdno tudi zaupajta va-nj: on ki ptičice pod nebom živi in cvetlice na polju tako lepo oblači, tudi človeka pozabil ne bo. Da! če je tema pred našimi očmi in noč, in ni nikjer več pomoči za nas, takrat se nam vera in upanje v Boga, kakor dve mili zvezdici na nebu prikažeta ter nas vabita, pogledati proti nebesom, kjer naš stari, dobri Oče živi, ki nas svojih otrok pozabil ne bo. Glejte mladeniči in dekleta! vse to tudi vas lahko čaka v zakonskem stanu. Da torej v taci in tolikih križih in težavah nad božjo previdnostjo ne obupate, treba je, da živo in trdno zaupanje v Boga v zakonski stan s seboj prinesete ...

»Kakor hitro se v zaroke podate, pametno in modro juterno pismo napravite ... Mladim ljudem skušnje manjka, in kedar se ženijo nič naprej ne pomislijo, kaj bo, ako utegne mož umreti? — ako bi mož utegnil

¹⁾ Pridig. 11, 9.

²⁾ Fil. 4, 4.

ženo zaničevati? — ako bi v testamentu na-njo pozabil? — ako bi jo otroci na starost zavrgli? Z vsako sladko besedo se dajo zanoriti in menijo, da se le oženijo, potem je že vse dobro in prav. Ali to, ljuba mladina, ni po pameti. Le pogledajte okoli sebe, kako se marsikateremu staremu možu, posebno pa ženam zavoljo pomanjkanja pametno narejenih pisem godi. Celo življenje se je pridna žena trudila pri hiši in pri otrokih, na zadnje pa še toliko njenega ni, kakor bi si bila lahko prihranila, ako bi bila v mladosti za deklo služiti šla. Zato posebno vam dekletom rečem, zakaj ve bote največkrat goljufane, nikar sladkim obljubam preveč ne verjamite! Črno na belo mora vse zapisano biti, kar se vam obljubi; pametne priče tudi s seboj vzamite, ki bodo vse okolščine modro prevdarile in lepo poskrbele za vas. Varujte se mož brez dobrega imena in vinu udanih, kateri se večkrat s policiem vina podkupiti dajo; v lice vam bodo sladko govorili, zraven pa vas ogoljufali od vseh strani. Torej pametno juterno pismo bodi vaša prva skrb ...

Nič manj navdušeno razlaga Kosar svojim ovcam dolžnosti zakonskega stanu.

«Največja dolžnost v zakonu je resnična, nasprotna ljubezen. Ali ravno pomanjkanje te sv. ljubezni toliko zakonov nesrečne stori ... Toliko je mož, ki imajo svoje žene kakor služabnice in dekle, kar pa ni po krščansko, ampak po pagansko. Tako se morate ljubiti zakonski, kakor je Kristus ljubil cerkev in je dal na sv. Križu življenje za njo, in težav svojega stanu ne bote občutili več. Možu, ki svojo ženo resnično ljubi, še jesti ne diši, če njegova žena poleg ne sedi; in žena, ki pravo ljubezen do moža ima, še kosca kruha v usta ne da, da bi ga možu polovice ne prihranila ...»

Razstava cerkvene oprave.

«Vi pa bratje, nikar ne nehajte dobro storiti».

2. Tes. 3, 13.

Našo škofijo krasi marsikatera koristna in potrebna družba, a jedna najkoristnejših je gotovo bratovščina vednega čiščenja presvetega Rešnjega Telesa v podporo ubožnih cerkev lavantinske škofije.

Trinajst let že neumorno deluje in vsako leto na jesen poveže bogato klasje — sladki sad svojega truda in ljubezni vernih kristjanov. Tako razstavo je priredila družba tudi letos in sicer v nedeljo 28. vinotoka v spodnjih prostorih stare gimnazije. Razstavila je namreč nasledno v tem letu izdelano cerkveno opravo: 2 pluvijske, 11 mašnih plaščev, 17 alb, 18 roketov, 7 vela, 6 plaščekov za spoved, 2 plaščeka za ciborije, 17 stol, 133 prtičev za kelize in 70 za lavabo, 44 korporalij, 30 pal, 35 humeralij, 12 pasnikov, 2 mašne bukve, 6 altarnih pultov, 24 suknje za strežnike, 20 roketov za strežnike, 10 oltarnih blazink, 4 zvonke trake, 5 ogrinjal za pulte, 3 oltarna predgrinjala, 2 ogrinjala za monstranco in 2 žagradna ročnika.

Ob 11. uri so prišli milostlj. knezoškof, pokrovitelj družbe, da otvorijo razstavo. Pričakovalo in pozdravilo Njih je veliko število odličnih družbenikov in družbenic. Kmalu se je dvorana napolnila. Nato pa spregovorijo družbeni načelnik, preč. g. stolni dekan Lavrencij Herg, nekoliko ter so poročali o delovanju družbe blizo tako-le: »Naša družba se je vedno zvesto držala velikega apostola naročila, katero daje svojim Galačanom, rekši: »Dokler tedaj čas imamo, storimo dobro vsem, zlasti pa domačim po veri.« (6, 10.) Družbini udje so se zbirali vsak dan pred sv. Rešnjim Telesom pobožno moleč, pa tudi bogate darove so žrtvovali v namen prepotrebne družbe. Da je temu tako, priča nam jasno ta razstava. Da! Družbini udje so z zatajevanjem in velikodušnostjo prinašali svoje darove v znamenje žive vere

in goreče ljubezni. In če je ljubi Zveličar pohvalil v evangeliju ubogo udovo, ki je vrgla v cerkveno pušico le en belič, rekši: »Resnično vam povem, da ta uboga udova je več vanjo vrgla, kakor vsi, kateri so v pušico metali« (Mark. 12, 43.), o koliko plačilo bo pa Zveličar onim podelil, ki so darovali v tako blag namen svoj težko zaslužen denar! Takih darovalcev pa je veliko; zakaj družba je prejela doneskov iz vseh župnij. Tukaj torej vidimo prihranjene novce iz cele škofije. Zlasti pa se je odlikovala v svoji velikodušnosti visokorodna grofica Nugent, ki je dala napraviti en mašni plašč, 1 stolo in eno albo. Neka blaga udova iz Lembaha pa je poslala 130 gld. za napravo cele mašne obleke za domačo župno cerkev. Stolna župnija mariborska je darovala 90 gld., Zitale 62 gld. in veliko župnij po 20 gld. S temi doneski so častitljive šolske sestre in tukajšnje gospe in gospodične izdelale to imenitno cerkveno opravo. Stala pa je vsa ta oprava okoli 2000 gld., kar je vse plačala družba. Slabi časi so sicer in vedno se pobira za dobre namene, vendar so verniki tudi to družbo letos prav pridno podpirali. Naj še jo podpirajo tudi za naprej, da bode v stanu tudi drugo leto prirediti enako razstavo.»

Zdaj pa spregovorijo milosilj. knezoškof: »Petkrat se mi je že ponudila prilika kot nadpastirju širne lavantinske škofije, da zamorem otvoriti razstavo cerkvene oprave. Vedno sem to delo storil z največjim veseljem; kajti ta družba mi je nenavadno ljuba in draga. Družba je letos zelo napredovala. Udov je prirastlo čez 900, tako da znaša število vseh udov čez 11000. Ravno tako so se pomnožili tudi doneski, katerih je okoli 2000 gl. Vsakoletna razstava cerkvene oprave je za družbo velike važnosti. Kar je za bogoslovca letna preskušnja, kar za vojaka parada pred najvišjim vojnim poveljnikom, kar za kmeta jesen, to je za to družbo vsakoletna razstava. Ravno je zdaj jesen, in tudi družba je nabirala svoje pridelke, ki so zares krasni. Mnogo je sicer družeb v lavantinski škofiji, a krona vseh je družba vednega čiščenja presvetega Rešnjega Telesa v podporo ubožnih cerkev lavantinske škofije. Delovanje te družbe zavzema celega človeka t. j. njeno delovanje se razteza na telo in dušo. Mnogo družbenikov namreč telesno deluje za društvo, s šivanjem, vezanjem itd., vsi pa brezdvomno duševno, moleč Zveličarja v presv. Rešnjem Telesu. Vsak ud ravna tako ali dela to, kar sta Marija in Marta delale v Betaniji, ko je bil Jezus pri njima v gosteh. Obe sta se trudili mu streči, Marta mu je stregla telesno, Marija pa je poslušala njegove besede. Obe je pohvalil visoki gost, ker sta obe storili lepo delo. Naši družbeniki so storili vse ob enem. Trije modri so najprej Jezusa molili, potem pa so mu tudi podarili svoje darove. Tako delajo tudi naši družbeniki. O, ta dobra dela bodo enkrat stoterno, tisočerno poplačana!

Za vse bode Jezus plačnik; jaz pa se še torej zahvalim vrlemu načelniku, preč. g. stolnemu dekanu za njegov trud, zahvalim se odborniku preč. g. stolnemu župniku F. J. Bohincu za izborna ldržbina predavanja, pa odborniku preč. g. duh. ravnateju K. Hribovšku za njegove nasvete in njegovo pomoč pri družbi, zahvaljujem se pa tudi blagorodni predsednici Ani Aichler in njunima prisednicama gospodični Mariji Schmiederer in Tereziji Pöschl za njih trud, požrtvovalnost in ljubezen do družbe. Zdaj pa otvorim to razstavo ter vam podelim svoj višjepastirski blagoslov.»

Kleče smo sprejeli blagoslov od svojega ljubljene nadpastirja ter si vtisnili Njih zlate besede globoko v srce, odhajajoč s trdnim sklepom za to velevažno družbo žrtvovati vse svoje dušne in telesne moči. In ti, ljubi lavantinec, ki še nisi ud te družbe in ki želiš, da bi se služba božja dostojno opravljala, ne samo v

tvoji domači župniji, ampak po širni naši lavantinski škofiji, veš, kaj ti povem, veš, kaj te prosim? Pristopi k tej družbi in še druge pridobi!

Frančišek Muršič.

Gospodarske stvari.

Vzgoja sadnikov.

Letos je bila sadna razstava na štirih krajih prirejena. Kar je pa posebno pomenljivo, je to, da se te razstave niso v mestu vršile, temuč v vaséh. To namreč kaže, da se je priprosti kmetič vzdramil, ter se začel zanimati za svoje gruške in jabelke. Gotovo upanje gojimo, da se bodo take razstave v bodoče množile, kmetovalec pa svoje sadnike skrbno gojil. O vzgoji sadnikov pa hočemo danes nekoliko spregovoriti.

Mili Bog je za svoja ljubčeka Adama in Evo naredil prelepi vrt ali ogradi; to paradiž pomeni. Najlepše sadno drevje je nasadil; menda tudi zato, da je pokazal, s čem bi se Adamci najbolj pečati morali. Sicer so bili časi, ko kmet za jablane nič porajtal ni. In akoravno se še zdaj zanikarneži najdejo, vendar je mnogo takih posestnikov, ki so si svojo hišico s sadnim drevjem okinčali; in tako prebivajo, rekel bi, v lepem raj. Da ti pa drevje ne postane štrcljivo, da se pred časom ne posuši ali ne umrje, treba ga je gojiti od pete do vrh glave.

1. Vrh je treba osnažiti. Zgornji del drevesa se imenuje krona, brž zarad okroglosti in lepote ob cvetu. Gospodar ne sme drevesu samovoljne rasti pustiti, temuč mora veje prikrožiti takoj že na mladem cepljaku. Kar je suhega, brž odstrani, kar je veter natrl, poreži. Tudi pregoste veje, ali skrižane, ki se glodajo, moraš primerno prerediti. Nekateri posestniki pa pravijo: Več je vej, več je sadja! Že morda, pa je tako drobičko, da bi ga lahko pozobal. Redke veje pa nosijo debel sad, ki je tudi okusnejši in stanovitnejši. Zatorej vzami žagico, pa pojdiva na delo! Črez dve leti boš videl veseli vspeli in razloček. Ščasoma se pa drevo postara, veje se mu začnejo sušiti. Osnaži ga; hirajoče veje požagaj, in drevo se omladi, pa zopet rodi. Tako že bogati Job pravi: »Drevo ima upanje, če je posekano, zopet ozeleni, in njegove mladike poganjajo.« (Job. 14, 7.) Nekateri drevesa trebijo na pust, ti pa tega ne odlagaj, ker tačas boš imel zopet drugo delo, in sneg bi ti utegnil boljše veje polamati. V pozni jeseni je to delo na pravem mestu, ker zeleno listje ti kaže, kje žagaj, ali kje ne. Ko si vrh ali krono tako osnažil, moraš tudi:

2. Deblo zavarovati. Kar je pri človeku telo, to je pri drevesu — deblo. Mi pa se radi okovarimo zoper vročino in mraz, tako je treba tudi deblo zavarovati.

Stara drevesa začnejo prhniti na večerni strani, da do polovice sprhnijo. Take struge je treba z ilovico dobro zaphati, da ne pride mokrota do stržena, pa ti se bodo rodila na dvajset let. Po nekod se napravijo votline, ki zbirajo vodo; po zimi se dela led, ki drevesu jako škoduje ali ga raztreši; poleti pa tičice nanosijo nesnago in gnoj, kar se drevo prej ugonobi. Take lukinje z blatom dobro zamaši: tičicam pa napravi v zeleni kroni suho hišico, kjer bodo prebivale in ti veselo prepevale, pa gosanice obirale. Tako steblo, staro deblo, posebno ako si mu prhljadi in votline zamazal, še potem obéli. Vzami apna, kravjeka, blata iz stranišča, nekoliko blišča ali drobnega peska, zmesi to z gnojnico, ter z omelom vsa drevesa na sadniku obéli. To je že

samo po sebi lepo videti pri mesečini ali v adventu, ko k svitnicam hodimo, ali tudi opoldne. Da je pa tudi koristno, si že gotovo mnogokratlišal, in na tem mestu bral. Koristno namreč, ker staro, trdo škornjo zglođa ali razjeda; ker špranje »zalota«, in zalego mrčesa zaduši; ker črn ali od rje napravljene proge zabrani ali tudi zaceli. Torej ne zamudi tega dela, da si staro drevje zavaruješ in ohraniš. Kar pa mladega drevja, ali cepljakov imaš, treba je pa ograditi ali ovezati, da lopov zajec ne pride glodat. To ti je zelo hudobna stvar, ki ga pa postave branijo na kmetovo škodo. Mnogokrat smo svojo zamudo prepozno obžalovali. Nekateri so cepljake mazali z mastjo, z mažo iz streliva, peska, blata itd., ali s pesjo mašo; pa v smrtni sili se jih je ta dolgo-uhati strije tudi le lotil. Ako se nisi drevesc ovezal, brž to stori!

3. Pa tudi korenine zagnoji. Sicer bi se drevo samo redilo in gnojilo, ako bi mu ti ali veter listja ne odnesel; ker ga pa za steljo porabiš, moraš drevesu druge krme ali vlage dati, drugače dobi sušico, hira, ne rodi, in umrje. Vsako tretje leto mu okoli debela zemljo odkopaj jeseni, nanosi v to jamo gnoja ali पो-тоšnice, naj jo dež in sneg spere. Na pomlad pa zemljo zopet lepo zagri. Ako spremoreš, zagnoji celo zemljišče, in tako bo tvoj sadnik dobro oskrbljen, in sv. Miklavž ti bo nanosil obilno lepega sadu za stare in mlade zobe. Saj vsako dobro drevo rodi dober sad; lagodno drevo, ki pomeni neskrbnega gospodarja, pa ne more dobrega sadu roditi; zato bo posekano in v ogenj vrženo. S. G.

Sejmovi. Dne 17. novembra v Poličanah (svinjski sejem). Dne 19. novembra v Ljubnem, Ivnici, pri Sv. Juriju ob Pesnici, v Rušah, na Gornji Polskavi, v Podsredi, Slov. Gradcu in Šostanju. Dne 21. novembra pri Sv. Juriju pod Taborom, v Ločah, pri Sv. Juriju ob Ščavnici, v Slov. Bistrici in Imenem (svinjski sejem). Dne 22. novembra v Arnožu in na Bregu pri Ptuj (svinjski sejem).

Dopisi.

Od nekod v Laškem okraju. (O šolskih ranah.) Kak hrup je bil o svojem času, ko se je bila sklenila nova šolska postava. Kaj se je vse od nje pričakovalo; ali se dandanes se ta postava ni priljubila ljudstvu. Celo na liberalnem Dunaju je že lepo število ljudi, ki bi radi zamenili sedanjo šolo z boljšo versko. Ko se je pred par leti bila sprožila v zbornici poslancev misel, da se spremeni šolska postava, došle so zbornici peticije s stotisočnimi podpisi za spremembo sedanje šolske postave. To je gotovo najboljši dokaz, da ljudstvo za novo šolo ne mara, naj se to še tako skuša prikriti. Da imamo v Avstriji zares parlament, ki bi izražal mnenje ljudstva, smemo biti prepričani, da bi niti jedno leto sedanja šolska postava več ne ostala v veljavi. S to postavo so se ljudstvu naložila silna bremena; pa naj bi že bilo, ko bi od šole imeli primerno dobička! Kdor pazno opazuje, mora priznati, da uspehi nove šole niso v nobeni primeri z žrtvami, ki jih prinaša prebivalstvo zanjo. Posebno pa v nravnem oziru nova šola ne rodi najboljših sadov. Mi vemo, da učitelji po večini storé svojo dolžnost, ali neuspehu je kriv napadni sistem ali sestav. Novi šoli manjka pred vsem potrebne edinstvi. To kar uči učitelj, se večkrat le premalo strinja s tem, kar uči veroučitelj. V naši šoli se vse preveč gleda le na poduk, premalo pa na vzgojo, to se vidi pri otrocih, ko gredo v šolo ali iz šole. Ne poznajo in ne znajo nobenega krščanskega pozdrava, ne